

FarmBioNet – Sieť pre poľnohospodárstvo podporujúce biodiverzitu

FarmBioNet – projekt programu Horizont Európa zameraný na **podporu poľnohospodárskych postupov priaznivých pre biodiverzitu (PPPB)** v celej Európe a vytváranie národných sietí, ktorých cieľom je prinášať a propagovať nové poznatky a opatrenia v oblasti poľnohospodárskych poznatkov a inovácií (AKIS) pre podporu biodiverzity.

Trvanie projektu: 1/2025 – 12/2027

Milí priaznivci národnej siete **FarmBioNet**,

kým letné dni spomaľujú pracovné tempo mnohých z nás, pre poľnohospodára toto obdobie prináša zintenzívnenie úsilia a vo veľkej miere zvýšenú neistotu spojenú s vývojom počasia. Tento rok náš región zasiahlo historické sucho spojené s nedostatkom vody, ktoré preverilo pripravenosť farmárov v boji s extrémami počasia a mnohých donútilo prehodnotiť svoje doterajšie nastavenie pri plánovaní agrárnych postupov a samotnej produkci. Zaslúžite si obrovské uznanie za svoju vytrvalosť, pracovitosť a odhodlanie, s akým sa každý deň staráte o pôdu, rastliny a zvieratá. Vaša neúnavná práca je základom potravinovej bezpečnosti a zárukou zachovania a rozvoja biologickej rozmanitosti našej prírody, a nielen tej agrárnej.

V tomto informačnom liste sme pre vás pripravili prehľad udalostí, ktoré sa uskutočnili na „domácej pôde“, v skratke sa pozrieme na problematiku vodozádržných opatrení v krajine, prinesieme príklady dobrej praxe z podnetnej návštevy v talianskom Toskánsku a oboznámime vás s ďalšími postupmi na ochranu biodiverzity, ktoré sú pre vás výhodné a predovšetkým reálne a uskutočniteľné.

Po viacerých zaujímavých rozhovoroch s mnohými z vás nás veľmi teší, že teoretické vedomosti je možné pretaviť do reálnych opatrení, ktoré podporujú ochranu a rozvoj biodiverzity našej krajiny. Vaša spätná väzba je pre nás prínosom a inšpiráciou pre ďalší vedecký výskum.

1. Vývoj sucha na Slovensku a opatrenia na jeho zmiernenie

Apríl 2026 bol na Slovensku mesiacom s najnižším úhrnom zrážok od roku 1881 a spolu so zrážkovo podpriemernou zimou si sucho na poľnohospodárskych plodinách, pasienkoch a lesných porastoch vyžiadalo svoju daň. Podobný trend výskytu sucha v jarňých mesiacoch zaznamenávame už niekoľko rokov po sebe. Deficit zrážok a veterné počasie sa postupne prejavili aj v prehĺbujúcom sa pôdnom suchu. Extrémne pôdne sucho

sa vyskytlo až na 1/3 územia Slovenska, na 56% územia bolo sucho pozorované do hĺbky 100 cm na viac a v horných 40 cm pôdného profilu sa prejavilo približne až na 80% územia. Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMÚ) od roku 2017 monitoruje dopad sucha na poľnohospodárstvo, ovocinárstvo a lesníctvo, pričom vychádza z aktuálnych a spoľahlivých informácií. Viac na: <https://www.shmu.sk/sk/?page=2049&id=1738>.

Sucho nepostihlo len husto siate plodiny, ale aj ovocné sady, ktoré boli zasiahnuté aj jarňými mrazmi. Májové a júnové zrážky síce situáciu upokojili, ale problém nezmizol. Kým poľnohospodári vyčíslujú škody, otázka udržania vody v krajine sa stáva nosnou témou odborníkov z rôznych oblastí.

„Prírodu nemožno zmeniť, počasie nemožno ovplyvniť, zmena klímy je realitou... prispôbujem tomu hospodárenie na svojej farme.“

Farmár z rumunskej národnej siete

2. Projektové stretnutie a inšpirácie z Toskánska

V dňoch **19. – 22. 5. 2026** sa partneri projektu FarmBioNet stretli na **pracovnej porade vo Florencii**, kde hodnotili doterajšie míľniky projektu v rámci jednotlivých úloh a nastavili ďalší plán práce. Druhá časť projektu by mala priniesť viac konkrétnych výstupov s príkladmi dobrej praxe – aktuálne pracujeme na príkladoch

poľnohospodárskych postupov podporujúcich biodiverzitu (PPPB), pripravuje sa kalkulačka na zhodnotenie ekonomickej účinnosti PPPB, každá krajina pripravuje videá s profilmi farmárov, ktoré vám budeme postupne prezentovať aj prostredníctvom sociálnych sietí.

Druhý deň stretnutia bol venovaný návšteve dvoch fariem neďaleko Florencie, **Fattoria di Maiano a Podere Montisi**, ktoré sa venujú pestovaniu olív, obilia a bylín, ako aj chovu hospodárskych zvierat. Jedinečná agrárna krajina a malebnosť Toskánska významne prispievajú k úspechu a príťažlivosti tejto časti Talianska. Pri pestovaní olív rastú stromy vo väčších rozstupoch; úroda sa zberá ručne; zvieratá pasúce sa na farme sa chovajú predovšetkým kvôli hnojeniu. Účastníci boli oboznámení aj s využívaním biologických stratégií pri zvládaní rizík spojených s výskytom škodcov. Využitie medziplodín a pestrosť v pestovaní obilnín podľa majiteľov zvyšujú odolnosť systému v prípade nepriaznivého počasia. Vyššie náklady spojené s takýmito pestovateľskými metódami sa kompenzujú vysokou kvalitou produktov a agroturizmom. Kým na farme Fattoria di Maiano zvolili prístup tzv. luxusného agroturizmu, ktorý privádza solventných zákazníkov priamo na farmu, filozofia farmy Podere Montisi je založená na rodinnejšom prístupe. Prejavuje sa v produkcii vlastných bylinných produktov, organizovaní kurzov varenia i dobrovoľníckych akcií pri monitoringu a implementácii opatrení na podporu biodiverzity. Aj napriek extenzívnemu spôsobu hospodárenia zostáva hlavným cieľom oboch fariem rozvoj inovácií, stabilné výnosy a podpora biodiverzity, avšak v medziach tradícií, zachovania autenticity a hodnotového reťazca.

Hoci sa prírodné a sociálne podmienky v 13 zúčastnených krajinách výrazne líšia, farmári čelia podobným výzvam – ako zladať ekonomicky životaschopnú produkciu s ochranou biodiverzity.

Fattoria di Maiano

Podere Montisi

Viac informácií na: <https://farmbionet.eu/>, <https://www.poderemontisi.it>,
<https://www.fattoriadimaiano.com>

3. Príklady dobrej praxe – vodozádržné opatrenia

Vodozádržné opatrenia v krajine sú postupy, ktoré pomáhajú zachytávať dažďovú vodu, spomaľovať jej odtok, zvyšovať vsakovanie do pôdy a zlepšovať odolnosť voči suchu aj povodniam. Z viacerých opatrení sa ako krátkodobé osvedčili:

Zavedenie medziplodín po zbere hlavných plodín – aplikácia princípu biodiverzity ekosystému – vychádza z poznatku, že plocha využívaná len čistou (jednou) plodinou, znižuje často jej produkciu i odolnosť. V pokusoch sa ukázalo, že ak výskyt určitých burín v porastoch nepresahoval 5 % pokryvnosti pestovanej plodiny, boli úrody hlavnej plodiny vyššie, ako v prípade absolútne čistého porastu. Na rýchle

pokrytie pôdy a tvorbu zelenej hmoty sú ideálne miešanky druhov, ako sú facélia, pohánka, kapustovité rastliny či d'atelinoviny.

Obmedzenie počtu prejazdov techniky po poli, aby sa znížilo zhutnenie pôdy.

Používanie mulču a organickej hmoty na zvýšenie schopnosti pôdy zadržiavať vodu – mulčovanie a zapracovanie organických materiálov (kompost, slama, lístie) do pôdy priamo napodobňujú prirodzené procesy. Organická hmota funguje ako biologická špongia. Zlepšuje štruktúru pôdy, znižuje výpar a zvyšuje množstvo vody, ktoré dokáže pôda zadržať pre rastliny.

Monitorovanie vlhkosti pôdy a optimalizácia zavlažovania – z dlhodobého hľadiska sa odporúča zaviesť bezorbové, alebo redukované technológie obrábania, budovať zatravnené pásy v eróziu ohrozených častiach polí, vysádzať vetrolamy a stromové pásy, **prejsť na regeneratívne poľnohospodárstvo**, integrovať

stromy do poľnohospodárskej krajiny (agrolesníctvo), budovať retenčné nádrže a systémy na zber dažďovej vody, spolupracovať so susednými hospodármi a obcami na vodozádržných projektoch, pretože účinok sa znásobuje na úrovni celého povodia.

V intenzívne využívannej poľnohospodárskej krajine sa ako riešenie ponúka **revitalizácia existujúcich odvodňovacích a zavlažovacích kanálov**. V správe Štátneho podniku Hydromeliorácie, sa nachádza 5 849 km odvodňovacích a 254 km závlahových kanálov po celom území Slovenska. Nové pravidlá zakazujú deštrukciu zelene i povrchov počas

renovácií kanálov. Cieľom rekonštrukcií je pretváranie odvodňovacích kanálov na vodozádržné systémy v krajine, tvorba priestoru pre biodiverzitu, vytváranie vetrolamov a dokonca aj miest pre rekreáciu obyvateľov danej oblasti.

Prínosy vodozádržných opatrení

- väčšia odolnosť voči suchu
- nižšie straty pôdy eróziou
- lepšia úrodnosť a štruktúra pôdy
- stabilnejšie výnosy plodín
- vyššia biodiverzita krajiny

PRÍKLADY OPATRENÍ NA PODPORU BIODIVERZITY

OPATRENIE	ILUSTRÁCIA	PRÍNOSY
1 VÝSADBA PŮVODNÝCH DREVÍN		• Vytvára biotopy a zdroje potravy živočíchov • Hospodárskym zvieratám poskytuje úkryt a tieň • Zlepšuje ekologickú konektivitu krajiny • Prispieva k ukladaniu uhlíka
2 VYTVÁRANIE ALEBO UDRŽIAVANIE JAZIEROK		• Zadržáva vodu na farme, znižuje odtok a funguje ako zásobárňu uhlíka • Vytvára cenné biotopy pre hmyz, obojživelníky, vtáky a netopiere • Podporuje celkovú biodiverzitu • Služí ako oddychové miesto pre farmárov
3 ZNIŽOVANIE POUŽÍVANIA UMELÝCH HNOJÍV		• Šetrí čas a znižuje náklady na vstupy • Zlepšuje zdravie pôdy a pôdnu biodiverzitu • Znižuje emisie skleníkových plynov • Minimalizuje / znižuje znečistenie vody dusičnanmi a fosforečnanmi
4 VÝSADBA LÍNIOVÝCH PÁSOV DREVÍN Z PŮVODNÝCH DRUHOV		• Zabraňuje erózií pôdy a odplavovaniu živín • Poskytuje potravu, i miesto pre hniezdenie a rozmnožovanie živočíchov • Vytvára biokoridor pre migrujúce živočíchy • Zvyšuje druhovú rozmanitosť a posilňuje miestne ekosystémy
5 ZNIŽOVANIE CHEMICKÝCH VSTUPOV (FUNGICÍD, HERBICÍD, INSEKTICÍD)		• Podporuje užitočné pôdy • Chráni kvalitu vody • Šetrí peniaze • Chráni opeltovače • Uplatňuje sa vo všetkých národných sieťach
6 PONECHANIE VOĽNÉHO RASTU LÍNIOVEJ VEGETÁCIE DREVÍN		• Chráni pred eróziou pôdy a vetrom • Prispieva k zadržiavaniu vody v krajine • Hospodárskym zvieratám poskytuje tieň • Vytvára koridory v krajine na migráciu vtáctva, cicavcov a opeltovačov

4. Partnerstvá projektu FarmBioNet

Hoci sa nejedná o priame prepojenie projektu FarmBioNet s inou partnerskou organizáciou, považujeme za dôležité spomenúť začiatok veľmi zaujímavej spolupráce Ústavu krajinnej ekológie SAV, v. v. i., ako partnera projektu FarmBioNet.

V apríli 2026 sa v priestoroch **Arboréta Mlyňany** stretli zástupcovia siedmich ústavov SAV, aby podpísaním memoranda o spolupráci zavŕšili prípravu **Platformy SAV pre výskum biodiverzity – BIO-DIVERSE**. Zakladajúcimi členmi platformy sú ústavy SAV, ktoré sa dlhodobo venujú výskumu biodiverzity: Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, v. v. i., Ústav krajinnej ekológie SAV, v. v. i., Ústav ekológie lesa SAV, v. v. i., Ústav zoológie SAV, v. v. i., Ústav molekulárnej biológie SAV, v. v. i., Parazitologický ústav SAV, v. v. i. a Geografický ústav SAV, v. v. i.

Účelom Platformy BIO-DIVERSE je vytvoriť živú a adaptívnu sieť vedeckých pracovísk, ktorá systematicky prepája odbornú expertízu v oblasti biodiverzity. Platforma funguje ako inkubátor projektových spoluprác a ako hlas expertnej komunity v oblasti biodiverzity. **Hlavnými cieľmi Platformy** sú najmä podpora a zabezpečenie interdisciplinarít pri výskume biodiverzity, predchádzanie duplicite a podpora synergií, zabezpečenie efektívneho toku informácií medzi pracoviskami, posilnenie a rozšírenie výskumných kapacít, koordinácia a výmena dát, spoločné zapájanie sa do národných a medzinárodných výziev a budovanie silných výskumných konzorcií.

Viac na: <https://www.sav.sk/>, <https://www.uke.sav.sk/>.

Dúfame, že táto **spolupráca prinesie rozsiahlu teoretickú základňu a databázu informácií využiteľných aj vo vašej poľnohospodárskej a odbornej praxi.**

5. Udalosti

- **Farmársky deň vo Važci prilákal odborníkov aj pestovateľov**

Na **Biofarme KRIVÁŇ vo Važci** sa **18. júna** uskutočnil **Farmársky deň 2026**, ktorý zorganizovala spoločnosť ORGANIX, s.r.o. Podujatie vytvorilo priestor na výmenu skúseností medzi farmármi, pestovateľmi a odborníkmi z praxe v poľnohospodárstve. Návštevníci mali možnosť oboznámiť sa s aktuálnymi poznatkami z ekologického hospodárenia, prezrieť si ukážky z poľnohospodárskej výroby a diskutovať o výzvach i perspektívach moderného farmárstva. Podujatie potvrdilo význam odborných stretnutí pre zdieľanie skúseností a podporu udržateľného poľnohospodárstva. Boli sme radi, že sme v rámci tohto podujatia mohli predstaviť aj náš projekt FarmBioNet.

- **Ďalšie stretnutie národnej siete FarmBioNet spojené s návštevou farmy, október 2026**

Stretnutie národnej siete FarmBioNet, spojené s návštevou farmy, je plánované na **október 2026**. Ak by ste radi zdieľali vaše skúsenosti a privítali účastníkov nášho ďalšieho pripravovaného pracovného seminára na vašej farme – ozvite sa na: marta.dobrovodska@savba.sk, alebo telefonicky (02-32293604).

- **Konferencia „Zdravá pôda – nové princípy a opatrenia“, 18.11.2026, Nitra**

V spolupráci s **Bioeconomy Clusterom** a **Nadáciou Ekopolis** sa podielame na príprave konferencie **Zdravá pôda – nové princípy a opatrenia**, ktorá sa bude konať **18. novembra 2026 v Nitre**. Na príprave programu v súčasnosti pracujeme, a registrácia bude spustená čoskoro.

Kalendár ďalších zaujímavých podujatí nájdete aj na:
<https://polnoinfo.sk/podujatia/najblizsie/>

Ďalšie informácie

Ak sa **chcete dozvedieť viac o projekte**, navštívte našu webovú stránku <https://www.uke.sav.sk/farmbionet/> alebo <https://farmbionet.eu/>, ako aj naše sociálne siete Facebook, LinkedIn, X, Instagram, YouTube a Bluesky.

Ak ešte nie ste členom národnej siete a projekt Vás zaujal, môžete sa prihlásiť **do Národnej siete FarmBioNet na Slovensku** vyplnením prihlášky na <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/Farmbionet>, alebo cez QR-kod:

FarmBioNet je financovaný z rámcového programu Európskej únie Horizont Európa v rámci projektu č. 101082102. Číslo grantovej dohody: 101182942.

Newsletter č. 6 zostavili: Noémi Matušicová, Jana Špulerová, Marta Dobrovodská. Ak by ste mali akékoľvek dotazy o projekte, alebo podnety, príklady dobrej praxe, ktoré by ste chceli zdieľať v ďalšom čísle newslettera, neváhajte nás kontaktovať: jana.spulerova@savba.sk

Spolupracujúce partnerské krajiny sú financované SERI. Uvedené názory a stanoviská sú však výlučne názormi autora (autorov) a nemusia sa zhodovať s názormi Európskej únie ani Európskej výskumnej a výkonnej agentúry. Európska únia ani poskytovateľ grantu nenesú za ne žiadnu zodpovednosť.